

Ольга В. Більська

СТРУКТУРИЗАЦІЯ ЗНАНЬ ПРО ІНФОРМАЦІЙНУ ПРОЗОРІСТЬ СУБ'ЄКТІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

У статті узагальнено розуміння суті інформаційної прозорості для суб'єктів господарювання. Досліджено тенденції Індексу прозорості сайтів українських компаній. Побудовано дерево рішень на основі визначених причинно-наслідкових зв'язків та дерево цілей, яке структурує знання про інформаційну прозорість, передумови її формування та наслідки змін її рівня, визначає сферу дій, напрями заходів, коло невирішених питань.

Ключові слова: інформаційна прозорість, компанії, тенденції, показники, рівень, дерево рішень, дерево цілей.

Рис. 4. Літ. 18.

DOI

Ольга В. Бельская

СТРУКТУРИРОВАНИЕ ЗНАНИЙ ОБ ИНФОРМАЦИОННОЙ ПРОЗРАЧНОСТИ СУБЪЕКТОВ НАЦИОНАЛЬНОЙ ЭКОНОМИКИ

В статье обобщены понимание сути информационной прозрачности субъектов хозяйствования. Исследованы тенденции Индекса прозрачности сайтов украинских компаний. Построено дерево решений на основе определенных причинно-следственных связей и дерево целей, которое структурирует знания об информационной прозрачности, предпосылки ее формирования и последствия изменений ее уровня, определяет сферу действий, направления мероприятий, круг нерешенных вопросов.

Ключевые слова: информационная прозрачность, компании, тенденции, показатели, уровень, дерево решений, дерево целей.

Olga V. Bilska

STRUCTURING OF KNOWLEDGE ABOUT INFORMATION TRANSPARENCY OF NATIONAL ECONOMY ENTITIES

The article summarizes the understanding of the essence of information transparency for business entities. Trends in the Index of Transparency of Ukrainian Companies' Sites are investigated. A decision tree is built on the basis of identified cause and effect relationships, and a goal tree that structures knowledge of information transparency, prerequisites for its formation and consequences of changes in its level, defines the scope of activities, areas of action, the number of unresolved issues.

Keywords: information transparency, companies, trends, metrics, level, decision tree, goal tree.

Peer-reviewed, approved and placed: 02.11.2019.

Постановка проблеми. Сучасні вимоги до інформації та ведення економічних процесів зумовлює врахування таких вимог та стандартів як інформаційна прозорість. Зважаючи на рівень корупції в країні та наростаючу складність бізнес процесів, питання забезпечення необхідного рівня інформаційної прозорості соціально-економічних процесів стали актуальними на багато років поспіль. Тому оминати дану тему дослідження буде недалекоглядним як з точки зору науки, так і практики.

¹ Classical Private University, Zaporozhye. Ukraine.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Інформаційна прозорість дає змогу визначити етапи формування конкретної інформації [1], також, одночасно забезпечує відповідальність її власників за зміст та наслідки його розкриття, з іншого - довіру до них [2]. Розрізняють різні типи інформаційної прозорості, які пояснюються характеристиками даної інформації: корпоративна, публічна, приватна, фінансова, нефінансова, ділова тощо [5]. Необхідний рівень прозорості інформації визначає позитивні очікування щодо розвитку компанії, формує довіру до неї. Вчені інтерпретують інформаційну прозорість як норму чи вимогу. За “Good governance” [6] інформація повинна бути повною, зрозумілою та висвітленою у засобах масової інформації. У роботі [7] вважають, що інформаційна прозорість є слабко структурованою категорією, яка все ж таки виступає якісною ознакою інформації, певний рівень досягнення якої формує додатковий спектр властивостей тієї частини інформації, що була адекватно сприйнята або підлягала обробки.

Метою дослідження є структуризація знань про інформаційну прозорість суб’єктів національної економіки.

Основні результати дослідження. Одним із пріоритетних показників стану інформаційної прозорості в Україні є Індекс прозорості сайтів українських компаній, динаміка якого наведена на рис. 1.

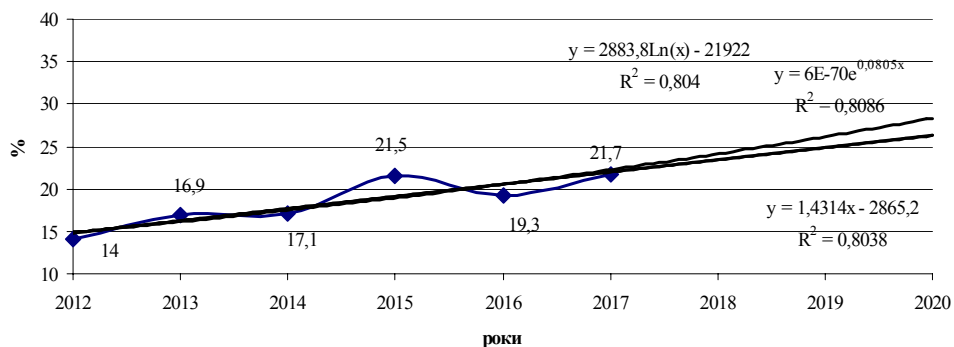

Рис. 1. Динаміка Індексу прозорості сайтів українських компаній, побудовано за даними [6]

Отже, щороку показник зростає, темп росту у 2013 р. становив 120,7%, у 2014 р. – 101,18%, 2015 р. – 125,73%, 2016 р. – 89,76%, 2017 р. – 112,43% [6]. Продукують ріст показника такі сектори національної економіки як: енергетичний, агросектор, транспорт та зв’язок, металургійне та алкогольне виробництво [6]. Проте, аутсайдерами за показником інформаційної прозорості є компанії добувної промисловості [6]. Також, з вірогідністю дещо більше ніж 80% можна стверджувати, що тенденція показника зростаюча, описується як лінійним, так і логарифмічним та експоненційним трендами.

За методикою побудови Індекс є інтегральним показником таких категорій інформаційної прозорості як зміст, звітність, навігація, доступність [6]. За

досліджуваний період показник інформаційної прозорості за підкатегоріями зміст та звітність змінювався наступним чином, рис.

Якщо значення під категорії Зміст сайтів компаній лінійно зростає протягом досліджуваного періоду, то значення підкатегорії Звітність характеризується високою волатильністю та не підлягає прогнозуванню, рис. 2. Також, за підкатегорією Навігація, українські компанії взяли 3,5 балів з 8, а за під категорією Доступність, отримали 6 балів із 17.

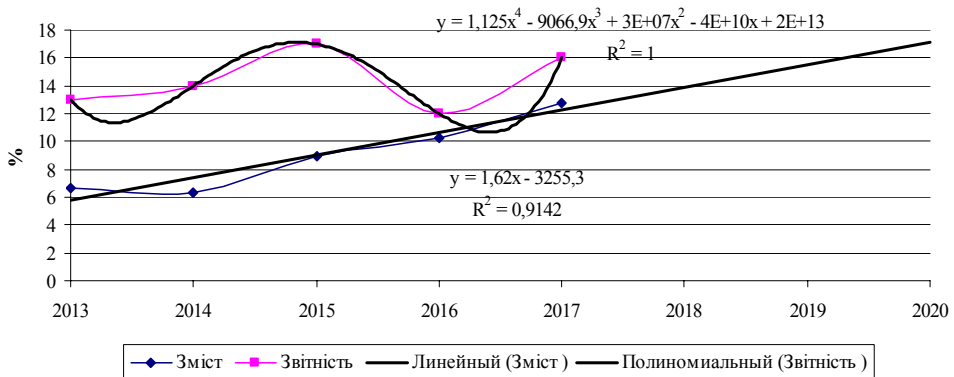

Рис. 2. Темпи росту значень підкатегорій інформаційної прозорості компаній, побудовано за даними [6]

Таким чином, навіть кризовий період не стримав росту інформаційної прозорості компаній України, що є позитивним явищем як для утримання конкурентних позицій, так і для іміджу у міжнародному економічному середовищі.

Основні висновки фахівців до стану інформаційної прозорості компаній стосувались наступного: забезпечення системності оновлення інформації, використання сучасних технологій візуалізації даних, підвищення рівня доступності, прискорити розкриття інформації щодо дотримання принципів сталого розвитку та формування нефінансової звітності, досліджувати інформаційні потреби суспільства та ринку. Таким чином, для підвищення рівня інформаційної прозорості компаній України цільовими орієнтирами виступають: висока доступність, видимість актуальної та релевантної інформації, поданої в легкому для сприйняття вигляді, що розкриває весь ступінь дотримання принципів сталого розвитку та рівень корпоративно-соціальної відповідальності.

Зауважимо, окрім даного показника, вчені не залишають пошуків інших показників, які б пояснювали досліджувану категорію та її рівень більш ємно, зокрема, у роботі [7] узагальнено наступні з них: ступінь довіри до носія, джерела інформації; ступінь відповідальності економічного суб'єкта; межі видимості інформації; ступінь інформаційної доступності; ступінь доступності третіх осіб до інформації; наявність дозволу на поширення

інформації; ступінь достовірності інформації; рівень розвитку інформаційно-комунікаційних технологій; когнітивні обмеження користувача; рівень ефективності використання інформації; рівень інформаційно-комунікаційної безпеки; рівень корупції; рівень ризиків розкриття або приховування інформації. Автори довели, що найбільше впливає на систему видимість інформації.

Для обґрунтування досягнення більш вищого рівня інформаційної прозорості українськими компаніями побудуємо дерево рішень на основі визначених причинно-наслідкових зв'язків, рис. 3.

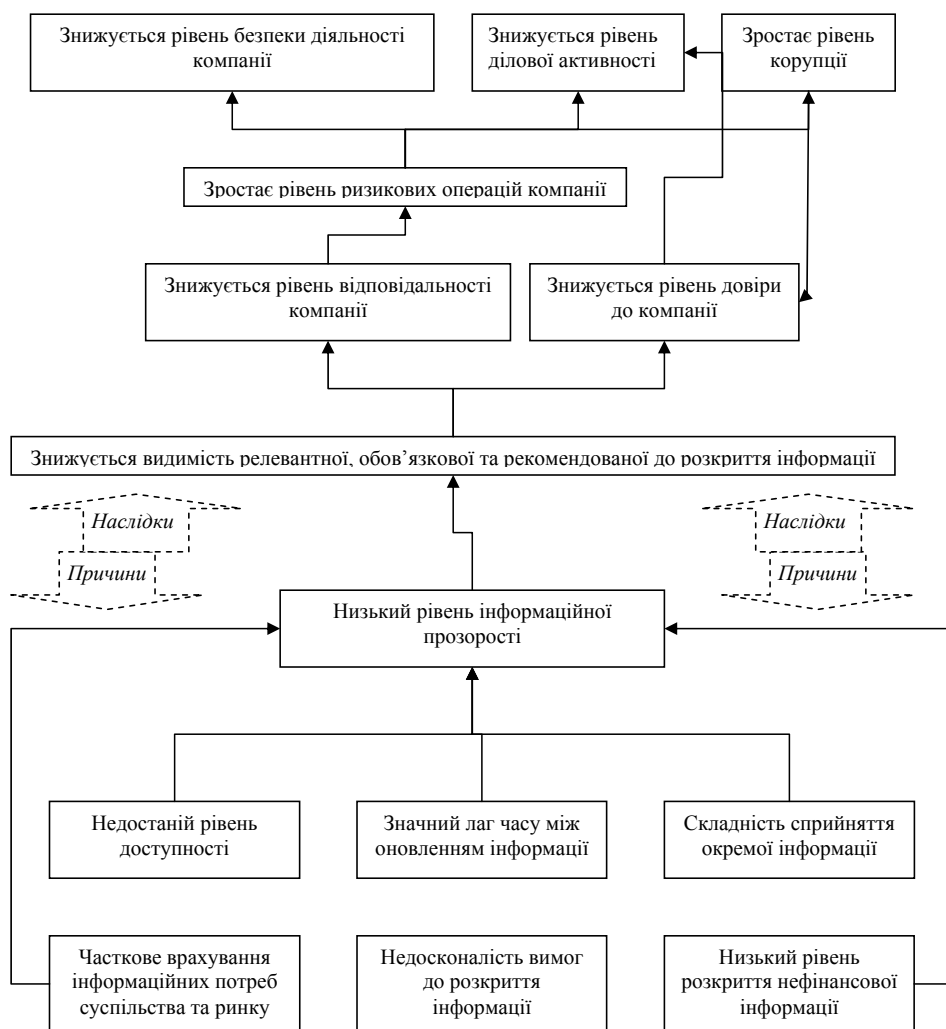

Рис. 3. Ієрархія причинно-наслідкових зв'язків формування рівня інформаційної прозорості компаній, авторська розробка

Логіка побудови представлено на рис. 3 ієрархії визначена блоком вже розглянутих причин низького рівня інформаційної прозорості та наслідками, які вони обумовлюють, зокрема: часткове врахування інформаційних потреб суспільства та ринку, значний лаг між оновленням інформаційного контенту, недостатня доступність інформації знижують видимість релевантної інформації.

Також, недосконалість вимог до розкриття інформації та низький рівень розкриття нефінансової інформації знижують видимість обов'язкової та рекомендованої до розкриття інформації. В свою чергу, зниження видимості інформації призводить одночасно до зниження довіри до компанії та її відповідальності. Нестача інформації заповнюється за рахунок інших джерел, достовірність та якість інформації яких може бути сумнівною, що негативно впливатиме на прийняття управлінських рішень керівництва та зовнішніх учасників ринку. При зниженні рівня відповідальності компанії, стають можливими ризикові операції, наслідки яких проявляються як корумповані схеми із супутнім виходом компанії із зони безпеки діяльності. Зниження рівня довіри до компанії як наслідок низької прозорості, яка може пояснюватися третіми особами приховуванням інформації, обумовлює поступове зниження ділової активності в результаті відтоку клієнтів, розриву контрактів з постачальниками, відтоку інвестиційного капіталу тощо.

Трансформуємо представлену ієрархію у формат дерева цілей з метою обґрунтування стратегічних завдань щодо підвищення рівня інформаційної прозорості. Таким чином, визначену сукупність причин її низького рівня трансформуємо у відповідні завдання, а сукупність наслідків – у відповідну сукупність цільових показників. В результаті маємо, рис. 4.

Представлене дерево цілей структурує знання про інформаційну прозорість, передумови її формування та наслідки змін її рівня, визначає сферу дій, напрями заходів, коло невирішених питань. Загалом, є дороговказом для досягнення кращих результатів компаній у сфері забезпечення та розвитку інформаційної прозорості не тільки сайтів, а і господарської діяльності.

Вагомим завданням є формування на рівні Державної служби статистики України моніторингу інформаційної прозорості компаній, адже без системного нагляду даний показник не виступатиме фактором конкурентоспроможності та розвитку економіки.

Висновки з даного дослідження. В ході дослідження підтверджено вагомість ролі інформаційної прозорості, яка забезпечує прозорість формування інформації, чим викликає довіру до її джерел та знижує ризики приховування. Узагальнено бачення вчених на суть інформаційної прозорості як багатоаспектної та слабо структурованої категорії та показники, які її характеризують. Досліджено тенденції Індексу прозорості сайтів українських компаній, динаміка якої лінійно зростає за досліджуваний період. Для обґрунтування досягнення більш вищого рівня інформаційної прозорості українськими компаніями побудовано дерево рішень на основі визначених причинно-наслідкових зв'язків. Також, побудовано дерево цілей, яке структурує знання про інформаційну прозорість, передумови її формування та наслідки змін її рівня, визначає сферу дій, напрями заходів, коло невирішених питань.

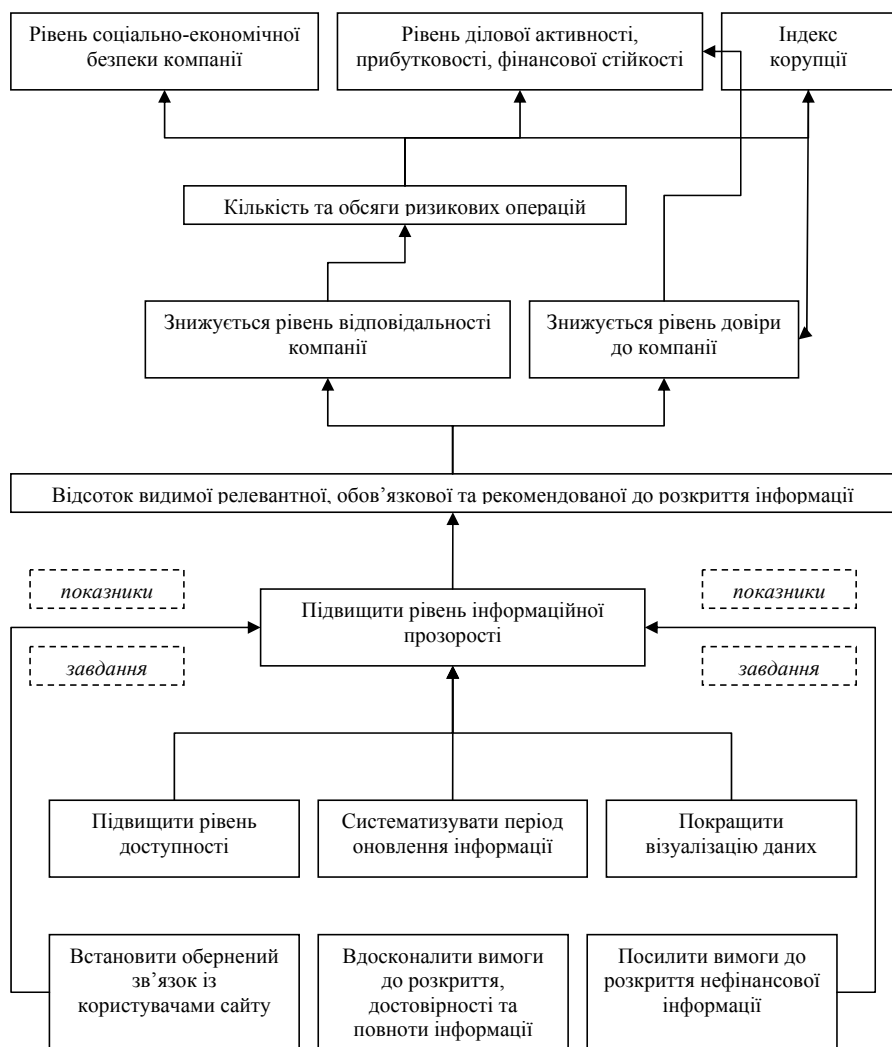

Рис. 4. Структура дерева цілей для підвищення рівня інформаційної прозорості компаній, авторська розробка

Подана таким чином концептуалізація шляхів покращення інформаційної прозорості обумовлює необхідність подальших розробок у напрямках систематизації та розширення переліку показників, що визначають складові та безпосередньо інформаційну прозорість, методів оцінювання її рівня, дослідження факторів впливу та наслідків змін динаміки як для компаній, так і для економіки, держави та суспільства.

1. C. Stohl, M. Stohl, and P. M. Leonard (2016). Managing Opacity: Information Visibility and the Paradox of Transparency in the Digital Age, *International Journal of Communication*, vol. 10, pp. 123–137, 2016.

2. K. Kundeliene, and S. Leitonienė (2019). Business Information Transparency: Causes and Evaluation Possibilities, *Procedia, Social and Behavioral Sciences*, vol. 213, pp. 340-344, 2015. [Online]. Available: <http://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S1877042815059030>. Accessed on: August 5, 2019.
3. M. Hosseini, A. Shahri, K. Phalp, and R. Ali (2019). Tansparency as a Requirement in Proc. 21st REFSQ Conference. Poster and Demo Track, Bournemouth University, 2015, pp. 222-223. [Online]. Available: <http://ceur-ws.org/Vol-1342/03-Posters.pdf>. Accessed on: August 7, 2019.
4. A. Williams (2019). A global index of information transparency and accountability, *Journal of Comparative Economics*, vol. 43, pp. 804-824, 2014. [Online]. Available: <http://dx.doi.org/10.1016/j.jce.2014.10.004>. Accessed on: August 3, 2019.
5. R. Bushman, and A. Smith (2003). Transparency, financial accounting information, and corporate governance. *SSRN Electronic Journal*, vol. 9, pp. 65-87, 2003.
6. Y. K. Sheng (2019). What is Good Governance?, United Nations Economic and Social Commission for Asia and the Pacific. [Online]. Available: www.unescap.org/sites/default/files/good-governance.pdf. Accessed on: August 1, 2019.
7. Kucherova, H., Didenko, A., & Kravets, O. (2019). Modeling information transparency of economic entities under uncertainty. In 2019 7th International Conference on Modeling, Development and Strategic Management of Economic System (MDSMES 2019). Atlantis Press. <https://doi.org/10.2991/mdsmes-19.2019.38>
8. Індекс прозорості сайтів українських компаній 2017 [Електронний ресурс] / Укладачі: Зінченко А., Резнік Н., Саприкіна М. К. : Видавництво «Юстон», 2018. 28 с. URL: http://csr-ua.info/csr-ukraine/wp-content/uploads/2018/10/Transp_Index_2018_preview-.pdf
9. A. Vaccaro (2006). Privacy, security, and transparency: ICT-related ethical perspectives and contrasts in contemporary firms", *Social inclusion: Societal and organizational implications for information systems*, vol. 208, pp. 245-258, 2006.
10. A. Schnackenberg, and E. Tomlinson (2016). Organizational transparency: A new perspective on managing trust in organization-stakeholder relationships, *Journal of Management*, vol. 42.7, pp. 1784-1810, 2016.
11. A. Bellver, and D. Kaufmann (2019). Transparenting transparency: initial empirics and policy applications, 2005. [Online]. Available: <http://ssrn.com/abstract=808664>. Accessed on: August 7, 2019.
12. R. Islam (2006). Does more transparency go along with better governance?, *Economics and Politics*, vol. 18 (2), pp. 121-167, 2006.
13. J. Knottnerus (2019). Promoting transparency of research and data needs much more attention", *Journal of Clinical Epidemiology*, vol. 70, pp. 1-3, 2016. [Online]. Available: [https://www.jclinepi.com/article/S0895-4356\(16\)00015-9/pdf](https://www.jclinepi.com/article/S0895-4356(16)00015-9/pdf). Accessed on: August 1, 2019.
14. M. Hosseini, A. Shahri, and K. Phalp (2019). Four reference models for transparency requirements in information systems, *Requirements Engineering*, vol. 23, no. 2, pp. 251-275, 2018. [Online]. Available: <https://doi.org/10.1007/s00766-017-0265-y>. Accessed on: August 3, 2019.
15. M. Hosseini, A. Shahri, and K. Phalp (2016). A modelling language for transparency requirements in business information systems in Proc. of the 28th international conference on advanced information systems engineering (CAiSE), Springer, 2016, pp. 239-254.
16. A. Florini et al. (2000). Does the invisible hand need a transparent glove? The politics of transparency, in Proc. of the world banks annual conference on development economics, Washington, 2000, pp. 163-184.
17. Measuring the Information Society Report 2018. Volume 1. (2018, December 10-12). [Online]. Available: <https://www.itu.int/en/ITU-D/Statistics/Pages/publications/misr2018.aspx>
18. K. Kundeliene, and S. Leitonienė (2019). Business Information Transparency: Causes and Evaluation Possibilities, *Procedia", Social and Behavioral Sciences*, vol. 213, pp. 340-344, 2015. [Online]. Available: <http://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S1877042815059030>. Accessed on: August 5, 2019.

1. C. Stohl, M. Stohl, and P. M. Leonard (2016). Managing Opacity: Information Visibility and the Paradox of Transparency in the Digital Age, *International Journal of Communication*, vol. 10, pp. 123-137, 2016.

2. K. Kundeliene, and S. Leitonienė (2015). Business Information Transparency: Causes and Evaluation Possibilities, *Procedia, Social and Behavioral Sciences*, vol. 213, pp. 340-344, 2015. [Online].

Available: <http://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S1877042815059030>. Accessed on: August 5, 2019.

3. M. Hosseini, A. Shahri, K. Phalp, and R. Ali (2019). Transparency as a Requirement in Proc. 21st REFSQ Conference. Poster and Demo Track, Bournemouth University, 2015, pp. 222-223. [Online]. Available: <http://ceur-ws.org/Vol-1342/03-Posters.pdf>. Accessed on: August 7, 2019.

4. A. Williams (2019). A global index of information transparency and accountability", *Journal of Comparative Economics*, vol. 43, pp. 804-824, 2014. [Online]. Available: <http://dx.doi.org/10.1016/j.jce.2014.10.004>. Accessed on: August 3, 2019.

5. R. Bushman, and A. Smith (2003). Transparency, financial accounting information, and corporate governance. *SSRN Electronic Journal*, vol. 9, pp. 65-87, 2003.

6. Y. K. Sheng (2019) What is Good Governance?, United Nations Economic and Social Commission for Asia and the Pacific. [Online]. Available: www.unescap.org/sites/default/files/good-governance.pdf. Accessed on: August 1, 2019.

7. Kucherova, H., Didenko, A., & Kravets, O. (2019). Modeling information transparency of economic entities under uncertainty. In 2019 7th International Conference on Modeling, Development and Strategic Management of Economic System (MDSMES 2019). Atlantis Press. <https://doi.org/10.2991/mdsmes-19.2019.38>

8. Indeks prozorosti saitiv ukrainskykh kompanii 2017 [Elektronnyi resurs] / Ukladachi: Zinchenko A., Reznik N., Saprykina M. K. : Vydavnytstvo «Iuston», 2018. 28 s. URL: http://csr-ua.info/csr-ukraine/wp-content/uploads/2018/10/Transp_Index_2018_preview-.pdf

9. A. Vaccaro (2006). Privacy, security, and transparency: ICT-related ethical perspectives and contrasts in contemporary firms", *Social inclusion: Societal and organizational implications for information systems*, vol. 208, pp. 245-258, 2006.

10. A. Schnackenberg, and E. Tomlinson (2016). Organizational transparency: A new perspective on managing trust in organization-stakeholder relationships", *Journal of Management*, vol. 42.7, pp. 1784-1810, 2016.

11. A. Bellver, and D. Kaufmann (2019). Transparenting transparency: initial empirics and policy applications, 2005. [Online]. Available: <http://ssrn.com/abstract=808664>. Accessed on: August 7, 2019.

12. R. Islam (2006). Does more transparency go along with better governance?", *Economics and Politics*, vol. 18 (2), pp. 121-167, 2006.

13. J. Knottnerus (2019). Promoting transparency of research and data needs much more attention", *Journal of Clinical Epidemiology*, vol. 70, pp. 1-3, 2016. [Online]. Available: [https://www.jclinepi.com/article/S0895-4356\(16\)00015-9/pdf](https://www.jclinepi.com/article/S0895-4356(16)00015-9/pdf). Accessed on: August 1, 2019.

14. M. Hosseini, A. Shahri, and K. Phalp (2019). Four reference models for transparency requirements in information systems, *Requirements Engineering*, vol. 23, no. 2, pp. 251-275, 2018. [Online]. Available: <https://doi.org/10.1007/s00766-017-0265-y>. Accessed on: August 3, 2019.

15. M. Hosseini, A. Shahri, and K. Phalp (2016). A modelling language for transparency requirements in business information systems in Proc. of the 28th international conference on advanced information systems engineering (CAiSE), Springer, 2016, pp. 239-254.

16. A. Florini et al. (2000). Does the invisible hand need a transparent glove? The politics of transparency, in Proc. of the world banks annual conference on development economics, Washington, 2000, pp 163-184.

17. Measuring the Information Society Report 2018. Volume 1. (2018). [Online]. Available: <https://www.itu.int/en/ITU-D/Statistics/Pages/publications/misr2018.aspx>

18. K. Kundeliene, and S. Leitonienė (2019). Business Information Transparency: Causes and Evaluation Possibilities, *Procedia*", *Social and Behavioral Sciences*, vol. 213, pp. 340-344, 2015. [Online]. Available: <http://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S1877042815059030>. Accessed on: August 5, 2019.